

การนำอริยบท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ประจำปี 2549

**The application of the Principles of Four Virtues for studying of the
Layman Students of Mahamakut Buddhist University, Roi-et Campus B.E 2549**

ประพิศ โบราณมูล*

Prapit Boranmoon

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2551

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และวิธีการนำเอาหลักอริยบท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 148 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาคฤหัสถ์ มีการนำอริยบท 4 ไปใช้ในการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีบางด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการใช้ฉันทะ(ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) รองลงมา คือ ด้านการใช้วิริยะ (ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น) และอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการใช้จิตตะ (ความเอาใจใส่ฝึกฝนไม่ทอดธุระ) และการใช้วิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล)

คำสำคัญ : 1.อริยบท 4 2. การนำไปใช้ในการศึกษา 3. ความรู้เกี่ยวกับอริยบท 4

Abstract

The objectives of the research article were to study knowledge and method concerning with an application of the principle of four virtues for studying of the layman students of Mahamakut Buddhist University, Roi-et campus. The tools used in the research were questionnaires by sampling 148 samples. The statistics used in the analysis were percentage, mean and standard deviation. The research results were found that the layman students had applied the principles of four virtues in studying which was in the high level. When considering each field, it was found that some field were at the highest level, that was to say, aspiration (chanda) (the willing ness and gladness to do that thing). The second was effort (Viriya) (patience

* ปร.ค.(วัฒนธรรมศาสตร์), นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

แผ่หลักธรรมบำเพ็ญประโยชน์ให้กับสังคม และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกันนี้ พระสงฆ์จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจทั้งทางพระพุทธศาสนาและทางโลก มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ดังนั้น วิทยาเขตร้อยเอ็ดจึงได้ก่อตั้งขึ้น เพื่อเป็นสถานศึกษาวิจัยส่งเสริม และให้บริการทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร และนักศึกษาคฤหัสถ์ ให้มาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ทั้งนักศึกษาคณะสมทบและนักศึกษาคณะปกติ ซึ่งได้ทำการเปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทฝ่ายพระสงฆ์และคฤหัสถ์อีกด้วย

ทางคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้จัดการศึกษานั่นพุทธธรรม มีพระสูตร พระวินัย พระอภิธรรม มีหมวดอิทธิบาท 4 ตลอดจนภาษาศาสตร์ ภาษาบาลีสันสกฤตมีจุดมุ่งหมายที่จะให้นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้สามารถนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ หรือเพื่อการเผยแผ่ศาสนาให้กว้างไกลและเข้าถึงจิตใจของมนุษย์ได้อย่างแท้จริงดังที่พระพุทธองค์ได้ทรงตั้งพระทัยไว้

นับตั้งแต่ที่มีการก่อตั้งวิทยาเขตร้อยเอ็ด ขึ้นใน พ.ศ.2535 เป็นต้นมา มีนักศึกษาพระภิกษุสามเณร รวมทั้งนักศึกษาที่เป็นคฤหัสถ์ได้เข้ามาศึกษาในสถาบันแห่งนี้เป็นจำนวนมาก และได้จบการศึกษาจากสถาบันแห่งนี้ไปแล้วหลายรุ่น ซึ่งจากอดีตจนถึงปัจจุบันแนวโน้มของนักศึกษาที่เข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีแนวโน้มที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ จะเห็นได้จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการขยายห้องเรียนมากขึ้น เพื่อเป็นการรองรับนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น และมีนักศึกษาจำนวนมากที่จบหลักสูตรการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อาจกล่าวได้ว่าผลสำเร็จที่นักศึกษาได้มานี้ ส่วนสำคัญที่ทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จคือ การขยันหมั่นเพียร ตั้งอกตั้งใจ เอาใจใส่ใฝ่หาความรู้ในการศึกษา ซึ่งถ้าหากจะพิจารณาแล้วจะพบว่าหลักข้างต้นดังกล่าวมีความสอดคล้องกับอิทธิบาท 4 มาปรับและประยุกต์ใช้กับตนเองซึ่งจะเป็นการดียิ่งที่จะทำให้ นักศึกษาประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนดังที่ตนได้ตั้งใจเอาไว้ในที่สุด

ในปัจจุบันยังมีนักศึกษาที่เป็นคฤหัสถ์ส่วนหนึ่งยังไม่ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนเท่าที่ควรนัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขาดหลักในเรื่องอิทธิบาท 4 ดังกล่าว คือ ขาดฉันทะ ไม่มีความพอใจในการเล่าเรียน ขาดวิริยะ ไม่มีความพากเพียรพยายามอย่างเต็มความสามารถ ขาดจิตตะ ไม่เอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียนอยู่อย่างสม่ำเสมอ ขาดวิมังสา ไม่คิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบหาเหตุผลมาใช้ในการแก้ปัญหา ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงเห็นความสำคัญของการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ประจำปี 2549 เพื่อให้การศึกษาเล่าเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จใน

ที่สุด มีทรัพยากรบุคคล ที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง สามารถนำไปพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ ได้ในอนาคต

ดังนั้น ในการศึกษาเรื่อง การนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ประจำปี 2549 จึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อนักศึกษา หากมีการนำไปใช้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและจริงจริงจะเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาบุคคล หรือบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ นักศึกษาจะประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนและนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความคาดหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และนักศึกษาในสถาบันอื่น ๆ อีกด้วย

2. วัตถุประสงค์

2.1 นักศึกษาคฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีความรู้เกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับใด

2.2 นักศึกษาคฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีการนำเอาหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษา อย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 ของนักศึกษาคฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3.2 เพื่อศึกษาวิธีการนำเอาหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ทำให้ทราบความรู้ ความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 ของนักศึกษาคฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ไปใช้ในการศึกษา

4.2 สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาและเป็นแนวทางในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคฤหัสถ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ รูปแบบที่ใช้คือการวิจัยเชิงสำรวจ(Survey Research) ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักศึกษาที่เป็นคฤหัสถ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 260 คน ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย(Simple Random Sampling) โดยยึดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ R.V. Krejcie และ D.W.Morgan^๔ ซึ่งผลการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 197 คน ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นโดยอาศัย กรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งนิยามปฏิบัติการ โดยใช้คำถาม 2 ประเภทคือ คำถามปิดและคำถามเปิด ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สํารวจจำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่เป็นคฤหัสถ์ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 เพื่อรู้จำนวนที่แน่ชัด นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเสนอรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้ร่วมวิจัย ส่งออกไปทางไปรษณีย์ เมื่อได้เครื่องมือกลับคืนมาแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์จัดระเบียบข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลได้ดังนี้

6.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 148 คน เป็นเพศหญิง มีร้อยละ 64.2 อายุ 36 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 41.2 รองลงมา อายุ 31-35 ปี มีร้อยละ 23.0 สถานภาพสมรส มีร้อยละ 67.6 รองลงมามีสถานภาพโสด มีร้อยละ 30.4 อาชีพ พนักงานองค์การของรัฐ มีร้อยละ 42.6 รองลงมามีอาชีพรับราชการ มีร้อยละ 29.7 กำลังศึกษาอยู่ในคณะศึกษาศาสตร์ มีร้อยละ 50.7 รองลงมาคือคณะสังคมศาสตร์ มีร้อยละ 49.3 กำลังศึกษาอยู่ในสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มีร้อยละ 37.2 รองลงมาการศึกษาปฐมวัย มีร้อยละ 32.4

^๔ บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2535.

6.2 การนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์

ด้าน	$\bar{X}$	SD	ระดับการนำไปใช้
การใช้ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น)	4.34	.64	มากที่สุด
การใช้วิริยะ (ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น)	4.23	.67	มากที่สุด
การใช้จิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ไม่ทอดธุระ)	4.11	.67	มาก
การใช้วิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล)	3.91	.68	มาก
รวม	4.14	.66	มาก

จากตารางเมื่อนำไปเทียบกับเกณฑ์ พบว่า นักศึกษาคฤหัสถ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ มีการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

7. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และวิธีการเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ โดยทำการศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านการใช้ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) ด้านการใช้วิริยะ (ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น) ด้านการใช้จิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ไม่ทอดธุระ) และด้านการใช้วิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จากจำนวนประชากรทั้งหมด 330 คน และมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 148 คน ผลจากการวิจัย พบว่า

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 148 คน เป็นเพศหญิง มีร้อยละ 64.2 อายุ 36 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 41.2 สถานภาพสมรส มีร้อยละ 67.6 อาชีพพนักงานองค์การของรัฐ มีร้อยละ 42.6 กำลังศึกษาอยู่ในคณะศึกษาศาสตร์ มีร้อยละ 50.0 กำลังศึกษาอยู่ในสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มีร้อยละ 37.2

ตอนที่ 2 การนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์ ด้านการใช้ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) ($\bar{X} = 4.34$) พบว่า นักศึกษาคฤหัสถ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ มีการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

การนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์ ด้านการใช้วิริยะ (ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น) ($\bar{X} = 4.23$) พบว่า นักศึกษาคฤหัสถ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ มีการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

การนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์ ด้านการใช้จิตตะ (ความเอาใจใส่ฝึกฝนไม่ทอดธุระ) ($\bar{X} = 4.11$) พบว่า นักศึกษาคฤหัสถ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

การนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์ ด้านการใช้วิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล) ($\bar{X} = 3.91$) พบว่า นักศึกษาคฤหัสถ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

การนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาคฤหัสถ์ โดยรวม ($\bar{X} = 4.14$) พบว่า นักศึกษาคฤหัสถ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

8. อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านการใช้ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) จะเห็นได้ว่านักศึกษาคฤหัสถ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้มีการนำอิทธิบาท 4 ด้านนี้ไปใช้ในการศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อตนเองเป็นอย่างมากที่สุด เพราะสามารถนำเอาวิชาการ ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปพัฒนาปรับปรุงในการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเดิมและนักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการศึกษาเล่าเรียน ประสงค์จิตของตนได้ในขณะศึกษาเล่าเรียน มีความกระตือรือร้น มีกำลังใจ มีใจรักการศึกษาเล่าเรียนด้วยความเต็มใจ นักศึกษาเห็นความสำคัญในการทำกิจการใด ๆ ว่าจะต้องเริ่มต้นด้วยใจรักและพอใจก่อน งานหรือกิจการนั้นจึงจะสำเร็จด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จรัส พัทธมราชศักดิ์^๕ ได้ให้ความเห็นว่า จุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่ใจ ตามความเข้าใจของคนทั่วไปเอาการ ลงมือ เป็นการเริ่มต้นนั้น ความจริงยังไม่ถูกแท้ ที่ถูกแล้วต้อง ลงใจ ก่อนลงมือ พุดง่าย ๆ คือ ทำใจเราเองเสียก่อน ความมุ่งหมายคือ ทำใจให้เกิดฉันทะ คือ ความรักงานหรือพอใจกับงานที่ทำ เมื่อมีใจรักแล้วจะได้อะไร ถ้าไม่ทำจะเกิดผลเสียหายอย่างไร เมื่อเห็นผลได้ผลเสียแล้ว ฉันทะย่อมจะเกิดขึ้น

2. ด้านการใช้วิริยะ (ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น) เห็นได้ว่า นักศึกษาคฤหัสถ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีการนำหลักอิทธิบาท 4 ด้านนี้ไปใช้ในการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่าในการศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ของนักศึกษานั้นต้องอาศัยความพยายามเป็นอย่างมากจึงจะประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความขยันหมั่นเพียรพยายามให้เกิดผลสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนแม้ว่าจะมีความรู้สึกเหน็ด

^๕ จรัส พัทธมราชศักดิ์. งานวิจัยพื้นฐานพระพุทธศาสนา. กระทรวงศึกษาธิการ, วัฒนาพานิช, 2546.

เหนื่อยสักเพียงใดก็ตาม นักศึกษามีความตั้งใจทำการศึกษาล่ำเรียนมากกว่าการพักผ่อน มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร เพื่อมุ่งให้การศึกษาเล่าเรียนของตนสำเร็จผลเป็นที่ตั้ง เห็นความสำคัญของชาติยิ่งกว่าชีวิต มีจิตมุ่งมั่นต่อความพากเพียรในการศึกษาเล่าเรียน มีจิตเป็นอุดมการณ์ขึ้นมาเป็นตัวอย่างให้บุคคลในชาติเห็นคุณค่าของความเพียรพยายามเป็นหลักในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญทัน ดอกไธสง^๖ ได้ให้ความหมายของความขยันหมั่นเพียรว่า คือ การพากเพียรพยายามในการที่จะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จ แม้ว่าจะเหนื่อยสักเพียงใดก็ตาม หรือมีความตั้งใจที่จะทำงานสม่ำเสมอ ทุ่มเทใช้เวลาทำงานมากกว่าพักผ่อน ความอดทนและงานจะสำเร็จได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร รวมทั้งพร้อมที่จะทำงานด้วยความอดทนเพื่อส่วนรวม ความขยันขันแข็งนั้นจะต้องสร้างอุดมการณ์ขึ้นมาเพื่อเผยแผ่อุดมการณ์ สร้างความขยันทั่วประเทศ เนื่องจากความขยันขันแข็งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้คนในชาติมีอยู่มีกิน รวมทั้งความขยันหมั่นเพียรยังเป็นหลักในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาด้วย

3. ด้านการใช้จิตตะ (ความเอาใจใส่ไม่ทอดธุระ) นักศึกษาคุุหัตถ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอโยธยา มีการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าเมื่อตนเองตั้งใจที่จะเข้ามาศึกษาหาความรู้แล้วจะต้องมีความเอาใจใส่ในการศึกษาหาความรู้ใส่ตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อีกทั้งนักศึกษาส่วนใหญ่มีความสนใจ ความใฝ่ฝัน ความตั้งใจ ความสนใจ ความเอาใจใส่ไม่ลืมนงานที่เรียน ด้วยความสามารถและสติปัญญา ด้วยความใฝ่ฝันในการศึกษาเล่าเรียนจนกว่าการศึกษาเล่าเรียนนั้นจะสำเร็จตามที่ตั้งจุดประสงค์ไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญมี บุญเอี่ยม^๗ ได้อธิบายว่า จิตตะ แปลว่า คิดถึงงาน เช่น ความสนใจ ความใฝ่ฝัน ความตั้งใจ ความเอาใจใส่ ความใส่ใจ เป็นต้น คนที่มีจิตตะเป็นคนที่ไม่ปล่อยปะละเลยกับงานของตน คอยตรวจตรางานอยู่เสมอ ทำให้การทำงานไม่บกพร่อง จิตตะ จึงมีประโยชน์ที่กำจัดเสียซึ่งความประมาทเลินเล่อ

4. ด้านการใช้วิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล) จะเห็นได้ว่า นักศึกษา

คุุหัตถ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอโยธยา มีการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากและในการศึกษาหาความรู้จะต้องอาศัยการพิจารณา ไตร่ตรองหาเหตุผลของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมานั้นด้วยการใช้วิจารณ์ญาณและวิชาความรู้ที่ตนเองได้รับจากการศึกษาเล่าเรียนมาด้วย อย่างไรก็ตาม นักศึกษาส่วนใหญ่มีความไตร่ตรองพิจารณา

^๖ บุญทัน ดอกไธสง. กระบวนการและวิธีการพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : รัชดา, 2529.

^๗ บุญมี บุญเอี่ยม. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2544.

หาเหตุผลในการศึกษาเล่าเรียนใช้ปัญญาสอดส่องเทียบเคียงเปรียบเทียบเหตุและผลในการศึกษาเล่าเรียนที่ตนได้ศึกษามาแล้ว ย้อนกลับไปในการใช้ฉันทะ ใช้วิริยะ และใช้จิตตะ ในการศึกษาเล่าเรียนได้เต็มความสามารถหรือยัง เพื่อจะได้ปรับปรุงข้อบกพร่องให้การศึกษาเล่าเรียนประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียนยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระโพธิ์ชัย คำแสน^๔ ได้อธิบายว่า วิมังสา แปลว่า ความตรិตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น ๆ หมายความว่า ใช้ปัญญาสอดส่องเทียบเคียงเปรียบเทียบเหตุและผลในความคิดต่าง ๆ ที่ตนกระทำมาแล้ว คือ ย้อนกลับไปดูว่าตนได้ทำเหตุปลูกฉันทะ ใช้วิริยะ ได้ตั้งจิตตะในการนั้น ๆ ไว้มากน้อยเท่าไร เมื่อบุคคลพิจารณาสอบสวนการกระทำของตนด้วยตน ก็ย่อมเข้าใจตนเอง สามารถปรับปรุงตนเองให้ทำงานได้ถูกต้อง ดังนั้นสรุปได้ว่า การนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรนั้น ควรเป็นการนำไปใช้ที่สามารถตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการผู้เรียนรวมทั้งสามารถนำเอาวิชาความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุง พัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไปได้

9. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นักศึกษาที่จะประสบความสำเร็จในด้านการศึกษานั้น ควรที่จะมีความขยัน มั่นเพียร อดทน มุ่งมั่น เพื่อผลประโยชน์ด้านความรู้ให้แก่ตนเองอย่างแท้จริง ควรยึดองค์ประกอบของอิทธิบาท 4 มาใช้อย่างจริงจัง เมื่อจบการศึกษาแล้วควรที่จะนำเอาความรู้ ความสามารถและแนวทางที่ตนประสบความสำเร็จ ไปแนะนำแก่บุคคลทั่วไป หรือนักศึกษาที่กำลังต้องการความสำเร็จ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จต่อไป

1.2 การมีกิจกรรมเสริมในมหาวิทยาลัย เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา เพราะทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีความรอบรู้ที่กว้างขึ้น การสอดแทรกหลักของอิทธิบาท 4 เข้าไปในกิจกรรมนั้นคือ การฝึกให้นักศึกษามีความขยัน ทำกิจกรรมให้สำเร็จไม่เกียจคร้านการทำงานหรือการเรียน ทำจนเป็นนิสัย เพื่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างคุ้มค่าแก่ตัวผู้ปฏิบัติ สังคมและมหาวิทยาลัย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมคุณภาพทางด้านการศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยใช้อิทธิบาท 4

^๔ พระโพธิ์ชัย คำแสน. การพัฒนาชุดวิดิทัศน์ประกอบการบรรยายเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : สร้อยทอง, 2545.

2.2 ควรศึกษาการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาในกลุ่มของนักเรียน
ในระดับมัธยมศึกษาเพื่อเปรียบเทียบพื้นฐานการศึกษาระหว่างชั้นระดับมัธยมศึกษา
ระดับอุดมศึกษา

10. เอกสารอ้างอิง

การศาสนา, กรม.(2540) ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2541.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, พระราชบัญญัติ. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 114 ตอนที่ 51ก
บุญชม ศรีสะอาด. (2535) การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
จรัส พัทธมราชศักดิ์.(2546)งานวิจัยพื้นฐานพระพุทธศาสนา. กระทรวงศึกษาธิการ,
วัฒนาพานิช.
บุญทัน ดอกไธสง.(2529) กระบวนการและวิธีการพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่
2. กรุงเทพฯ : รัชดา.
บุญมี บุญเยี่ยม.(2544) พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
พระโพธิ์ชัย คำแสน.(2545) การพัฒนาชุดวิดิทัศน์ประกอบการบรรยายเรื่อง หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : สร้อยทอง.

11. คำขอขอบคุณ

ผู้วิจัย ในฐานะที่เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ ที่
รับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านนี้ เห็นว่าการนำเอาหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะ
หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรยังไม่เต็มที่เท่าไร

รายงานการวิจัยเรื่องนี้ ที่สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือหลาย ๆ
ฝ่ายอาทิเช่น รองศาสตราจารย์ ดร. ศรีศักดิ์ สุนทรไชย พระมหาน่วม สุจิตโต ผู้อำนวยการ
สถาบันวิจัยญาณสังวรและเจ้าหน้าที่ทุก ๆ ท่านของสถาบันวิจัยฯ ที่ได้คิดริเริ่มจัดโครงการนี้ และ
ให้การสนับสนุน รวมทั้งผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอด
ระยะเวลาของโครงการนี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ และขอบคุณ อนุโมทนาไว้ ณ โอกาสนี้